

10 artikelen

Mustreads voor de geschiedenisleraar

Tim Huijgen en Carla van Bortel selecteerden tien vakdidactische artikelen die iedere (toekomstige) geschiedenisleraar eigenlijk moet kennen. Het gaat om artikelen waar internationaal veel naar verwezen wordt en die belangrijke kaders en inzichten bieden voor het geschiedenisonderwijs.

Tim Huijgen is vakdidacticus geschiedenis bij de Rijksuniversiteit Groningen en docent geschiedenis op het H.N. Werkman College Stadslyceum. **Carla van Bortel** is hoogleraar Vakdidactiek geschiedenis bij de Universiteit van Amsterdam.

In 2012 presenteerde Barak Rosenshine, emeritus hoogleraar in de onderwijspsychologie aan de Universiteit van Illinois, 10 instructieprincipes die iedere leraar zou moeten kennen.¹ Tevens verscheen begin 2019 het boek *Op de schouders van reuzen* waarin Paul Kirschner, Luce Claessens en Steven Raaijmakers 24 wetenschappelijke artikelen vertaalden naar de lespraktijk.² Dat inspireerde ons tot dit overzicht. Net als een canon is de lijst met artikelen subjectief. We wilden echter voor (toekomstige) geschiedenisleraren een handig overzicht creëren met, in onze ogen, goede en belangrijke op onderzoek gebaseerde artikelen over geschiedenisdidactiek. Daarom zijn boeken buiten beschouwing gelaten. De artikelen zijn geschikt voor leraren die lesgeven op alle niveaus. Tevens kan deze lijst een aanzet geven tot een discussie over welke artikelen nuttig zijn voor leraren. (De nummers zijn willekeurig toegekend.)

1

Historical Problem Solving: A Study of the Cognitive Processes Used in the Evaluation of Documentary and Pictorial Evidence – Sam Wineburg (1991)

Een van de eerste wetenschappelijk empirische vakdidactische studies waarin Wineburg de verschillen onderzoekt tussen historici en leerlingen met betrekking tot het interpreteren van historische bronnen. Het artikel legde een basis voor meer empirische studies binnen het veld van geschiedenisdidactiek. Tien jaar later publiceerde Wineburg zijn invloedrijke boek *Historical Thinking and Other Unnatural Acts* waarin hij uiteenzet wat historisch denken volgens hem is.

2

'Just another emperor': Understanding action in the past – Peter Lee, Alaric Dickinson en Rosalyn Ashby (1997)

In dit artikel presenteren de auteurs de resultaten van het CHATA-project waarin de ideeën van leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs

De tien beschreven artikelen zijn, als digitaal pakket, op te vragen via t.d.huijgen@rug.nl.

over acties in het verleden werden onderzocht. Op pagina 242 wordt een ontwikkelingsmodel gepresenteerd met vijf fasen. In de eerste fase (The Divi Past) zien leerlingen acties van mensen in het verleden als 'dom' of 'ze wisten niet beter'. In de vijfde en laatste fase (Contextual Historical Empathy) kunnen ze acties van mensen in een bredere context plaatsen.

3

Camels, diamonds and counterfactuals: a model for teaching causal reasoning – Arthur Chapman (2003)

In dit artikel presenteert Chapman een model om leerlingen te laten nadenken over oorzaak en gevolg. Verder geeft hij zes handige tips om leerlingen te laten oefenen met causaliteit (pagina 47). Een mooi voorbeeld hoe dit kan is door de bestudering van het verhaal van Alfons de kameel.³ Hij presenteert tevens de diamant-werkvorm waarbij leerlingen oorzaken en/of gevolgen kunnen classificeren (bijvoorbeeld van belangrijk naar onbelangrijk). Wil je als docent gericht werken met leerlingen aan causaliteit? Dan is dit artikel zeer aan te raden.

4

Why Don't More History Teachers Engage Students in Interpretation? – Keith Barton en Linda Levstik (2003)

In dit korte artikel uit 2003 benadrukken de auteurs het belang van historisch denken en redeneren. Verder schetsen ze uitdagingen die leraren tegenkomen wanneer ze meer willen doen dan leerlingen feiten laten reproduceren. Het artikel is goed omdat het aanzet tot denken: wat wil ik als docent bereiken met mijn lessen? De auteurs zijn twee Amerikaanse hoogleraren die veel vakdidactisch geschiedenisonderzoek hebben uitgevoerd. Van hun hand is ook het in 2004 verschenen boek *Teaching History for the Common Good* aan te raden.

5

Benchmarks of Historical Thinking: First Steps – Carla Peck en Peter Seixas (2008)

In dit artikel uit 2008 presenteren de twee Canadese auteurs een eerste versie van een model met belangrijke historische vaardigheden. Dit artikel is interessant vanwege de informatie over hoe dit model tot stand is gekomen, inclusief voorbeelden hoe je als leraar verschillende van deze vaardigheden bij leerlingen kunt beoordelen. Van Seixas verscheen later het boek *The Big Six. Historical Thinking Concepts* dat hij samen schreef met Tom Morton.⁴ Het voorwerk voor dit boek wordt echter beschreven in dit artikel.

¹ Zie www.aft.org/sites/default/files/periodicals/Rosenshine.pdf voor het artikel van Rosenshine.

² Zie didactiefonline.nl/artikel/op-de-schouders-van-reuzen.

³ Zie youtu.be/J3wHp-w7V2gw voor een video met het verhaal.

⁴ Zie historicalthinking.ca voor meer informatie over de zes historische vaardigheden.

6

Historical Reasoning: Towards a Framework for Analyzing Students' Reasoning about the Past – Jannet van Drie en Carla van Boxtel (2008)

Samen met de modellen die ontwikkeld zijn door Seixas en Morton en door Lévesque, is het raamwerk van deze auteurs erg invloedrijk wanneer het gaat om de vraag wat historisch denken en redeneren eigenlijk is.⁵ Gebaseerd op een uitgebreide literatuurstudie wordt in dit artikel een raamwerk gepresenteerd dat bestaat uit zes vaardigheden. Het raamwerk is een goede check voor leraren om te kijken of zij voldoende aandacht besteden aan de verschillende componenten. In vervolgstudies is het raamwerk verder verfijnd.⁶

7

What time does the tune start?: From thinking about 'sense of period' to modelling history at Key Stage 3 – Ian Dawson (2009)

Dawson introduceert in dit artikel het belangrijke begrip 'sense of a period' dat leerlingen kan helpen de fysieke en mentale aspecten van een bepaalde periode te begrijpen. Op pagina 51 staat een overzichtelijk schema met vragen die leerlingen kunnen onderzoeken. Het is niet zozeer een wetenschappelijk artikel, maar wel een erg goed doordacht didactisch artikel. Bovendien komt het begrip 'sense of a period' in verschillende (wetenschappelijke) studies voor en daarom is het goed om dit begrip te kennen.

8

Walking on the Borders: A Measure of Epistemic Cognition in History – Liliana Maggioni, Bruce VanSledright en Patricia Alexander (2009)

Epistemologische opvattingen gaan over hoe leerlingen naar het verleden kijken. Gebaseerd op een uitgebreide literatuurstudie beschrijven de auteurs hiervoor drie manieren: de *copier stance*, de *borrower stance* en de *criticalist stance*.⁷ Om in kaart te brengen op welke manier leerlingen naar het verleden kijken, hebben ze een vragenlijst ontwikkeld die zij presenteren in deze studie uit 2009. Deze vragenlijst kan worden gebruikt door leraren om in kaart te brengen hoe hun leerlingen kijken naar historische gebeurtenissen.⁸

9

An Updated Theoretical and Practical Model for Promoting Historical Empathy – Jason Endacott en Sarah Brooks (2013)

Wat is historische inleving? Hierover wordt in de literatuur volop gediscussieerd. In dit artikel presenteren de auteurs een model (pagina 43) waarin ze uiteenzetten dat historische inleving uit drie onderdelen bestaat (contextualiseren, perspectief nemen en affectieve verbindingen). Bovendien presenteren de auteurs een aantal handige voorbeeldvragen die je als docent in de klas kunt stellen wanneer je wilt dat leerlingen zich

gaan inleven in een historisch persoon. Natuurlijk is er ook weer kritiek op deze studie, maar de auteurs probeerden als een van de eersten historische inleving te beschrijven door middel van een model en daardoor wordt dit artikel vaak aangehaald in ander onderzoek.

10

Intercultural historical learning: a conceptual framework – Kenneth Nordgren en Maria Johansson (2015)

De Zweedse auteurs gaan in op de vraag wat intercultureel geschiedenisonderwijs kan inhouden. Vervolgens presenteren ze een matrix die concrete aanknopingspunten biedt bij het inrichten van een geschiedeniscurriculum. Docenten kunnen hun geschiedenisonderwijs intercultureel maken door zich bijvoorbeeld te richten op processen van culturele uitwisseling en beïnvloeding, perspectieven van verschillende culturele groepen en door aandacht te besteden aan standplaatsgebondenheid. ■

⁵ Lévesque, S. (2008). *Thinking Historically: Educating Students for the Twenty-first Century*. University of Toronto Press.

⁶ Zie het artikel van Carla van Boxtel en Jannet van Drie in deze *Kleio* en de site van de uva via tiny.cc/K5UVA voor het aangepaste raamwerk.

⁷ Voor een uitleg over deze drie manieren zie het artikel van Harry Havekes via www.vgnkleio.nl/content/uploads/2017/05/K02_Contextualiserendeel-1.pdf.

⁸ Zie het artikel van Gerhard Stoel in deze *Kleio*.

Acht tips voor vakdidactische tijdschriften

Dimensies: Pas opgericht Nederlands tijdschrift (eerste nummer verschijnt najaar 2019) voor de mens- en maatschappijvakken dat wordt uitgegeven door het Landelijk Expertisecentrum Mens & Maatschappij. Alle artikelen zijn gratis te lezen. Zie dimensies.nu.

Teaching History: Brits tijdschrift uitgegeven door de Historical Association. Mooi opgemaakte, vakdidactische artikelen die praktische tips geven voor het ontwerpen van geschiedenisonderwijs. Helaas alleen toegankelijk voor leden van de Historical Association, maar vanuit het sectiebudget van een school is een lidmaatschap een goede investering. Zie www.history.org.uk/publications/categories/teaching-history.

The History Teacher: Amerikaans tijdschrift uitgegeven door de Society for History Education. Artikelen zijn gericht op het geven van (vernieuwend) geschiedenisonderwijs. Artikelen van de laatste jaren zijn gratis te lezen. Zie www.societyforhistoryeducation.org/archives.html.

Public History Weekly: Website met gratis meertalige artikelen over geschiedenis(onderwijs). Kenmerkend zijn de discussies die volgen op ieder gepubliceerd artikel. Zie public-history-weekly.degruyter.com.

The Social Studies: Amerikaans tijdschrift met (vak)didactische artikelen. Veelal betaalde toegang tot artikelen, maar ook een aantal gratis te lezen artikelen. Het is een wetenschappelijk tijdschrift, maar de artikelen zijn goed te lezen en bevatten vaak praktische werkvormen voor gebruik in de les. Zie www.tandfonline.com/toc/vtss20/current.

Historical Encounters: Australisch tijdschrift met artikelen die gaan over geschiedenisonderwijs en hoe het verleden bestudeerd wordt. Alle artikelen zijn gratis te lezen. Zie hej.hermes-history.net.

Theory & Research in Social Education: Internationaal wetenschappelijk tijdschrift met veel artikelen over geschiedenisonderwijs. Meer nadruk op de onderzoekskant, maar nog steeds goed te lezen voor niet-onderzoekers. Je dient te betalen voor artikelen, maar steeds meer artikelen zijn gratis te lezen. Zie www.tandfonline.com/toc/utrs20/current.

History Education Research Journal: Internationaal peer-reviewed tijdschrift dat twee keer per jaar verschijnt. Uitgegeven in samenwerking met the History Educators International Research Network (HEIRNET). Goed toegankelijke en gratis artikelen over onderzoek en ontwikkelingen in het geschiedenisonderwijs. Zie www.ucl-ioe-press.com/journals/herj.